

Dějepis 2

Prosinec: Husitské hnutí

21. hod.: Husitské revoluční hnutí – příčiny, průběh,

Příčiny - morální pokleslost duchovenstva

- **přílišný majetek v rukou kléru** (láká šlechtu)

Reformátoři - anglický - **Jan Viklef** – duchovní pojetí církve – **viditelná** – i veřejně hřešící, ve stavu trvalého hříchu, má být zbavena majetku

- **neviditelná** (z

„předurčených“ ke spasení, hlavou je Kristus... predestinace – herese

(**HAIRESIS**- vybírat si/nerespektovat závaznou nauku učitelského úřadu církve)

- **čeští - Milíč z Kroměříže** (asketa), **Matěj z Janova** (mystik)

(Novoplatónská cesta - od Boha **EMANACÍ**–vyplýváním ke hmotě

- k Bohu - **ASKÉISIS**–cvičením – potlačením tělesnosti
nabyté sestupem od Boha

- **KATHARSIS**– očištěním duše od nečistoty

hříchu

- **EXTASIS**– postavením duše mimo tělo

- **MYEIN**–zavřením tělesných očí a otevřením

zraku duchovního k mystické intuici-**INTUERE** (přímé poznání mimo racionální reflexi)

- **HAPLÓISIS** – splynutí s Bohem)

- **Jan Hus** – od r. 1402 kazatel Betlémské kapli v Praze
(Viklefismus: odejmutí majetku kléru, zákaz prodeje odpustků nikoliv predestinace...)

- dočasné spojenectví s králem Václavem IV. i částí šlechty – **1409** vydal král **Dekret kutnohorský** – převaha českých hlasů nad cizinci na Universitě, pak Hus Rektorem (1409-1410)

- **1412** papež vyhlásil na Prahou interdikt, Hus odchází na venkov

- **1414** odchází hájit se na Kostnický koncil, tam uvězněn, 4 veřejná slyšení, setrval na odmítání uposlechnutí nadřízených v rozporu se sv. Písmem, odsouzen za kacířství a vydán světské moci k potrestání

- **1415** popraven upálením

Vznik husitského hnutí - 452 českých a moravských pánů poslalo Stížný list proti pohanění Českého národa, odboj za svobodu hlásání Slova Božího do prolití krve!

- na fary dosazování husitští kněží (přijímání pod obojí, lat. „utraque“ zavedl již r. 1414 Jakoubek ze Stříbra)

- **poutě husitů na hory Tábor, Oreb apod.** (mše s kázáními obsahujícími reformní program **náboženský** i politický)

Husitská revoluce – 30. 7. 1419 - dobytí Novoměstské radnice Pražany vedenými Janem Žižkou a knězem Janem Želivským v Praze a **1. Pražská defenestrace** protihusitských konšelů (z Prahy vyhnán německý patriciát):

<https://www.youtube.com/watch?v=stkzKhWH8X4>

- 16. 8. 1419 umírá král Václav IV. (bratr Zikmund uznán za krále v Čechách až v r. 1436)

- **program – 4 artikuly pražské – sestavila universita**

- 1. přijímání pod obojí (i z kalicha)

- 2. Trestání veřejných hříchů (zbavením moci politických představitelů)

- 3. Svobodné kázání slova Božího

- 4. Zákaz světského panování kněží (odnětí majetku církvi)

- **národnostně sociální** – německý patriciát
(tyjící z bezpracných nájmu) vyháněn českými řemeslníky (počeštění měst)

- panstvo i drobná
česká šlechta zabavuje církevní majetky (cca 1/3 území)

Husitské svazy – Táborité (přišli z Plzně), vedeni kněžími, vojenskými hejtmany

- **Orebité** na Královéhradecku, vedeni od r. 1423 Žižkou
(odešel z Tábora pro kritiku tábor. kněží z tvrdosti), po Žižkově smrti - **sirotci**

- **Pražané** – umírnění, spolupráce s husitskou šlechtou

Katolická strana – převaha v Lužici, Slezsku, velká (němčící) města v Č. a na M.: Plzeň, Č. Budějovice, Olomouc, Brno, Znojmo...

Husitská vítězství – porážky 5 křížových výprav – **1. 1420 na Vítkově**
(pražské manifesty k obraně připomínají vyhubení Polabských Slovanů
„německou zlostí“)

- **2. 1421 u Žatce** (úprk bez boje)

- **Spanilé jízdy** – po Žižkově smrti 1424, pod velením
tábority **Prokopa Holého** (oslabení nepřítele, propagace husitství, zisk zboží i
finančních prostředků...)

- **3. 1426 u Ústí** (naposledy
útok jízdy proti vozové hradbě)

- **4. 1427 u Stříbra a
Tachova** (úprk bez boje)

- **5. 1431 u Domažlic** (úprk
bez boje)

Husitské vojenství – pasivní užití vozové hradby

- aktivní užití jízdy – zejm. protiútok a pronásledování
(nejvyšší ztráty nepřátel)

- dělostřelectvo – vynález - palby salvou

- soustředěné palby do sektorů

- rozvědná služba (nižší soc. vrstvy domácí i v cizině)

- válečné operace v zimním období, boje v noci

Bitva u Sudoměře (8 min.): <https://www.youtube.com/watch?v=cvqS3J-i2p8>

Mírová jednání - 1432 Soudce chebský – rovnocennost jednání koncilu s husity dle kritéria – **život prvotní církve obsažený v Novém zákoně**: *„Božský zákon, skutky Kristovy, apoštolů a prvotní církve spolu s koncily a doktory, kteří na předešlé pravdivě navazují...“*

- **1434 Bitva u Lipan** - porážka radikálních táboritů a sirotků

- **1436 Basilejská kompaktáta** s koncilem vyhlášena na sněmu v Jihlavě před králem Zikmundem (dílčí uznání 4 artikulů pražských), nicméně nepotvrzena papežem - **uznání práva Čechů přijímat podobojí**

- **sekularizace církevního majetku zábor majetku** (ukořistěného pány), **německých patricijů** (ukořistěného českými měšťany)

- **na oplátku Zikmund uznán českým králem**: obřadem na jihlavském náměstí

22. hod.: Jiří z Poděbrad, snahy o evropskou politiku Reformace v Evropě.

1437 umírá Zikmund (Lucemburkové vymírají po meči)

1438-1439 vládne **Albrecht II. Habsburský** (Zikmundův zeť)

1439 – 1453 – bezkráloví

Od r. 1452 zemský správce Jiří z Poděbrad

1453 – 1457 – **Ladislav Pohrobek** (nar. 1440, Albrechtův syn)

1458 – 1471 král Jiří z Poděbrad – dodržoval vnitřní smír „dvojího lidu“

– **1462** zrušení Kompaktát papežem

- **Papež** prohlásil Jiřího za **zbaveného trůnu**,

- navrhnul organizaci mezinárodních vztahů

podle principu kolektivní bezpečnosti, suverenity států a nevměšování pod dozorem mezinárodního soudu "Obecného konsistoria“ (diktát císaře a papeže omezen jednáním suverénních panovníků - moderní OSN)

- **1467** čelil vnitřnímu povstání

(**Zelenohorská jednota**) a útoku křížové výpravy vedené uherským králem Matyášem Korvínem

1469 - Korvín - zajat u Vilémova přislíbil ukončení bojů ale slib nedodržel

- dle **Olomouckého míru 1478** ovládl periferní české země: Lužice, Slezsko a Moravu) do Matyášovy smrti 1490

Reformace v Evropě:

Odpověď na zlořády v katolické církvi: hromadění majetku, osobní nemorální život kléru...

Luteránská – 1517 – Luther - zveřejnil na dveřích wittenberského kostela 95 tezí (kupř. odsouzení prodeje odpustků...)

- kritérium morálnosti – Bible, odmítnul církevní tradici
- založil na katolické církvi nezávislou církevní organizaci

- **1524-6 německá selská válka** (původně sociální hnutí: obnovení občinného majetku, zrušení nevolnictví, omezení robot..., hlásilo se k luteránství ale Luter ho odmítnul)

- **1529 – protestanté** - vysoká šlechta (zlákána sekularisací církevního majetku) **protestovala** na říšském sněmu proti snaze císaře Karla V. o rekatolisaci

- **1546-1547 „Šmalkaldská válka“**: vítězství císaře Karla V. nad protestantským Šmalkaldským spolkem u Mühlberka

- **1555 – Augsburský mír** – uspořádání dle zásady „Čí země, toho náboženství“ („Cuius regio, eius religio“)

- **rozšíření: Skandinávie, severní Evropa, Skotsko, Uhry...**

Kalvínská – 1536 – zásady učení – predestinace (Boží „předurčení“ ke spáse, oproti katolickému pojetí božího „předzvědění“)

- samostatná církev, dozor nad mravností – konsistoria (tvrdé tresty – upalování... odstraňování soch, obrazů, drahých bohoslužebných rouch...)

- **rozšíření: Švýcarsko, Francie**

Anglikánská – 1532 - zrušení papežské církevní jurisdikce v Anglii – za účelem zrušení 1. manželství krále Jindřicha VIII.

- **1534** církevní synod v Cantenbury prohlásil angl. krále za hlavu anglikánské církve a potvrdil to Anglický Parlament

- „**Zákon o šesti člancích**“ – zachovány základní principy liturgie shodné s katolickou ale Bible má být dostupná všem

- proti protestantům neuznávajícím transsubstanciaci (přepodstatnění chleba a vína v tělo a krev Páně při mši) a svátost smíření – zpověď

- proti katolíkům neuznávajícím angl.. krále za hlavu anglikánské církve

Protireformace Marie Tudorovny (1553-8) - 1554 - poraženo povstání Thomase Wyatta, represe “Bloody Mary“

- návrat kard. Pole – rekatolisace kléru, obřadů

- nástupkyně královna

Alžběta I. - návrat k reformaci

Katolická proti/reformace – Tridentýský koncil (1545-1563) – snaha o mravní obrodu katolické církve

- popularisace katolického náboženství – poutě, procesí, výzdoba chrámů, hudba... k oslavě Boha

- **1540** vznik **Jesuitského řádu** – misijní/učitelská (i řád piaristů) činnost

Situace v Čechách – staroutraktisté – husité – respektující „dolní konsistoř“ husit. arcibiskupa ve spojení s katolíky (cca 3% v král. městech, Praze...), za Rudolfova majestátu 1609 přešli ke katolíkům

- **novoutraktisté** – husité přecházející k luteránům

- **luteráni** – Němci (až 10% obyv.)

- **Jednota bratrská** – inspirována Chelčického pacifismem, nenásilím, odmítáním nerovnosti sociální, bažení po zisku, kritikou plané vzdělanosti... (**Jan Blahoslav** lingvistika: překlad Bible Kralické z hebrejštiny, aramejštiny a řečtiny)

- **Katolíci** – Němci, zejm. jižní Čechy (cca 15% obyv.)

- **Novokřtění** (habáni) – sekta přišlá z Německa

- vzdělávací systém – Universita – Karolinum

(utrakvistická/stavovská s jedinou filosofickou fakultou)

- Klementinum

(katolická zal. 1573 jesuity)

poddanských,

sbory...)

- **nižší školy** v městech královských i

- **literátská bratrstva** (pěvecké

České země v době stavovské monarchie (2 hod.)

23., 24. hod.: Stavovský stát za Jagellonců a Habsburků. Habsburská monarchie.

Stavovský stát – princip prospěchu „koruny“ (státu) nadřazen králi i stavům tj. šlechtě (páni a rytíři) a královským městům reprezentovaným v **Zemském sněmu** (od husitské revoluce pův. šlechta podřízena městům, v Českém sněmu **absentuje klérus**, na Moravě zastoupen)

- v určitých oborech plná zákonodárná kompetence stavů –
kupř. **berně** (daně)

Rozpory mezi stavy (šlechtou/král. městy):

- **politické** – r. 1500 **Vladislavské zřízení zemské** – zpochybnění hlasu královských měst na Zemských sněmech (považována za „poddanská“ krále)

- r. 1517 **Svatováclavská smlouva** – urovnána hrozba občanské války za cenu zpochybnění středověkých privilegií královských měst: práva mílového, várečného apod.

– **hospodářské - konkurence** – odlákávání poddaných mezi venkovem a královskými městy

(trhy)... - podnikání šlechty v pivovarnictví, obchodu

- podpora poddanských měst vrchnostmi proti královským městům

Vladislav Jagellonský (1471 – 1516) po smrti Matyáše Korvína r. 1490 získal jako uherský král zpět Lužice, Slezsko a Moravu bez placení zástavy

1483 - 2. pražská defenestrace (lat. fenestra – okno) - **katolíci a konservativní husité** (s podporou krále) ovládli radnice, připravovali protihusitský teror: vyvražďování, vyhánění, zatýkání cca 80ti osob o půlnoci z 24. na 25. září s heslem: *Pán Bůh s námi, světlo mezi námi a naši věrní bez hác* (bez spodního prádla)

– radikální husité

předešli katolíky a vyházeli z oken radnic na Malé straně a Starém i Novém Městě Purkmistra i 7 zabíjích konšelů...předtím katolíky zatčení staroměstští husitští měšťané a kněží za údajné spiknutí proti králi, mučení (k smrti)

1502 – **Svatojakubský mandát** nařizoval zavírání kostelů Jednoty bratrské a pálení jejich knih

Ludvík Jagellonský (1516 – 1526) – zahynul v bitvě s Turky u Moháče

Habsburská monarchie:

Vznik - zisk alpských zemí Rudolfem Habsburským na Přemyslu Otakaru II.

- **nápodoba přemyslovske integrace** českých, alpských zemí (a Uher):

- **1.** Po vymřeni Přemyslovců: **Rudolf I. Habsburský (král Kaše)** 1306-7

- **2.** Po vymřeni Lucemburků: **Albrecht II. Habsburský** (1438-9),

Ladislav Pohrobek (1453-7)

Dočasný útlum habsburské moci za Fridricha III. (A.E.I.O.U. - AUSTRIAE EST IMPERARE ORBI UNIVERSO), vyhnán Korvínem z Rakouska, živil se povoznictvím, jeho syn **Maxmilián I.** respektoval suverenitu českého krále k říši (Čechy již nejsou říšským lénem), až jeho vnuk **Filip Sličný** dosáhl španělské koruny.

Karel V. - Filipův syn, španělský a římský král (král od r. 1519) císař od r. 1531

- **3. Ferdinand I.** (1526-64) bratr Karla V. – **1526** získal českou a uherskou korunu (nepůsobil německy, vychován španělsky, německy se naučil později), poté trvala podunajská monarchie habsburská do r. 1918.

- **spojení zemí – personální**

unie

- **1547 – 1. Český odboj,**

stavy odmítly táhnout na pomoc Karlu V. proti protestantské šmalkaldské jednotě (Sasku)

- **po vítězství Karla V. u**

Mühlberku trestání 2 rytíři a 2 měšťané smrtí, zákaz svolávání sněmů (i krajských) bez králova souhlasu, města zbavena statků, zatížena trestní daní a kontrolována královskými rychtáři, vypovězení Jednoty bratrské ze země...

25. hod.: Humanismus a renesance. Objevné plavby.

Oba trendy vznikají v italském prostředí

Humanismus (od lat. homo, „člověk“) – obrat zájmu kultur.- uměleckého, politického i vědeckého (historie, filosofie, lingvistika, politologie, právo...) k člověku v kontrastu ke středověkému zaměření myslitelů k náboženskému vztahu člověka k Bohu

- inspirace čerpána z antického kulturně-politického dědictví, kdy byla Itálie s Římem geopolitickým mocenským centrem Evropy, zatímco ve středověku byla rozdrobena na monarchie (Neapolské království, Papežský stát) a republiky (Florence, námořní: Janov, Benátky...)

Renesance (od 14. stol. znovuzrození; renesancí více, kupř. 11. stol.):

– obnovení latinských zejm. esteticko-uměleckých hodnot a vzorů

- **umění - výtvar. - teoretická východiska** – proporce lidského těla (Vitruvius), estetická **teorie zlatého řezu** (1,68; [matematisace estetiky, Fibonacciho posloupnost v přírodních...](#))...

– **malířství** důsledné respektování **perspektivy**, realistické zobrazení postav i krajiny s oceněnou přírodou, oproti „ploché“ malbě středověké (portréty, výjevy z antic. mytologie...)

- **architektura** - zasazení do krajiny, převážně světská...

- kupole aj. antické prvky, pravoúhlost, horizontalita, přímé linie říms, sloupů, fresky, omítky s vyškabávanými sgrafity...

- **sochařství** podobně jako malířství a architektura

- **literatura** – žánry rozverně milostné (Petrarca, Boccaccio)

Zaalpský humanismus – školství – střední (gymnasia, akademie, lycea...)

- **přírodní věda**: lékařství (anatomie - pitvy), astronomie (Mikuláš Koperník – slunečtředný systém), geografie (Martin Behaim – globus)

Zaalpská renesance:

Výtvarné umění – malířství – Hieronymus Bosch v Holandsku (fantaskní):

- Albrecht Dürer v Německu

- kromě **architektury** přičilo se husitské asketičnosti

Literatura – rozverný žánr české husitské prostředí nepřijímá

- **řecko-latinská lingvistika** konvenuje se zájmem husitů o poznání původního textu bible

Šíření renesančních myšlenek napomohl vynález knihtisku Johana Guttenberga v Mohuči – demokratisace vlastnictví knih.

Objevné plavby:

Motivy – hospodářské – nedostatek drahých kovů, předražené koření z Moluk (vyvažováno zlatem)

- osmanské Turecko zablokovalo benátský dálkový obchod s Čínou apod.

Pokusy obeplout Afriku mimo tureckou blokádu:

Portugalsko – 1488 Bartolomeo Diaz – Bouřlivý mys (Dobré naděje) na jihu Afriky

- **1498 – Vasco da Gama – Indie**

- **1512 – Moluky** – zdroj orientálního koření vyvažovaného v Evropě zlatem

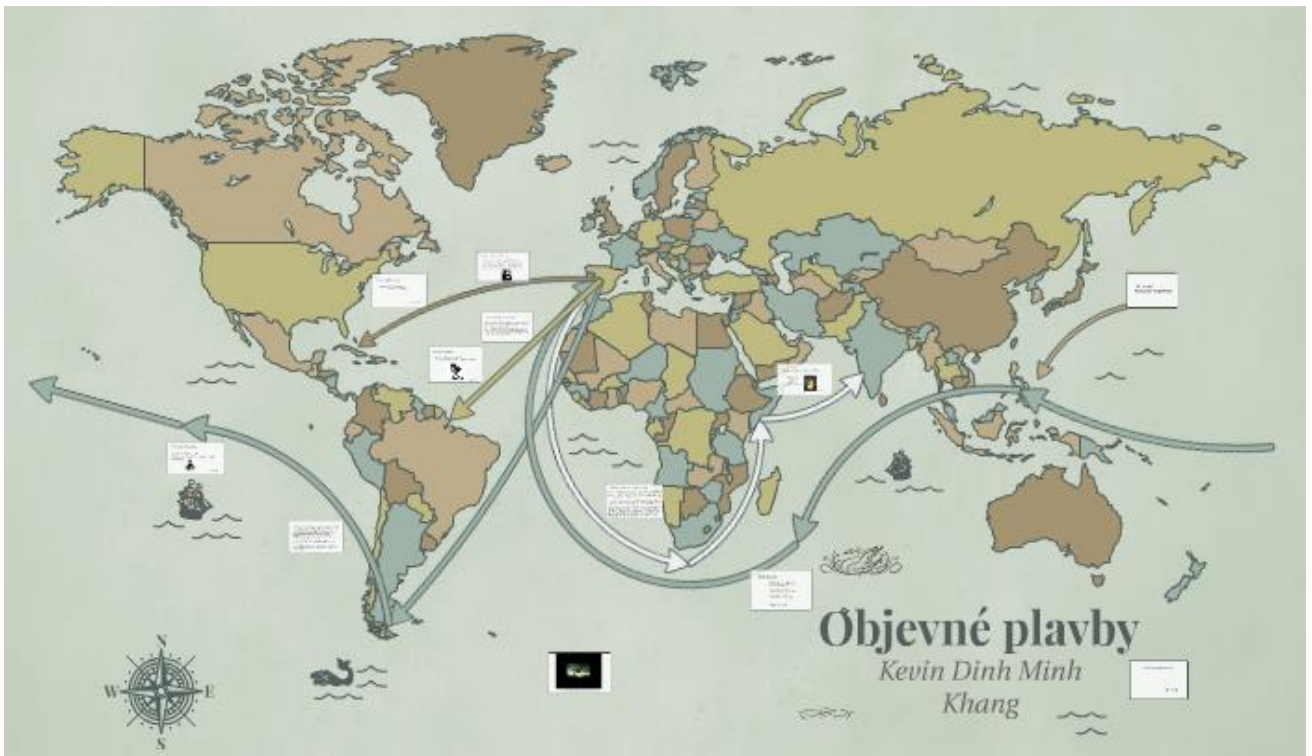

Španělsko – 1492 Kryštof Kolumbus (Janovan) – Bahamy ve stř. Americe

- **1494 Smlouva v Tordesillas** - rozdělení sfér vlivu v Atlantiku mezi Španělskem a Portugalskem (podle poledníku)

- **1522 – Fernao Magalhães** obeplul svět

- **1529 – Smlouva v Zaragoze** rozdělení sfér vlivu v Tichém oceánu (Moluky portugalské, Filipíny španělské)

Anglie, Francie – 15. stol. – Kanada

Důsledky – snaha Evropanů využít objevy nových území k jejich hospodářsko-politickému ovládnutí a vykořisťování – prostřednictvím jejich **kolonizace a drancování** (kupř. stříbra a zlata z jižní Ameriky Španěly, slonovina a otroci z Afriky, bavlna z Indie, hedvábí, porcelán z Číny atd. apod.

- **poznání odlišných civilizací** (náboženství, hodnot...)
- **šíření nových zemědělských plodin**, zejm. brambor v Evropě – vymýcení hladomorů (krocani, papriky, rajčata., kukuřice, slunečnice, ananas, tabák
- **šíření nemocí** (syfilis z Ameriky; chřipka, neštovice, spalničky z Evropy)
- **změny námořních obchodních tras**, vzrůst významu atlantských přístavů v Evropě (Cádiz, Sevilla; Lisabon; Antverpy; Londýn)

Leden: Absolutismus a osvícenství (7 hod.)

26. hod.: Třicetiletá válka

Česká (1618 – 1620) – **1618** Katolická strana porušila Rudolfův majestát (posílení moci kancléře, censura, rušení protestantských kostelů v Hrobu a Broumově), proto **nekatolické stavy** „**defenestrovaly**“ **místodržící** Slavatu a Martinice z královské kanceláře

- zvolena **vláda 30** direktorů (10 pánů, 10 rytířů, 10 měšťanů)

- k povstání se připojily periferní země

- **1619** po smrti Matyášově Ferdinand sesazen a **zvolen** **Fridrich Falcký českým králem**

- **1620** porážka českého povstání na Bílé Hoře

Falcká (1620 – 1624) Fridrich Falcký ztratil Falc, zanikla protestantská Unie

Dánská (1625 – 1626) – obrana Nizozemí a sev. Německa před Katol. ligou

Švédská (1630 -1635) – ovládnutí vých. Baltu Švédskem;

- Habsburkové vyhnání ze sev. a stř. Německa

Francouzsko-švédská (1635 – 1648) - náboženský motiv potlačen, zápas Francie a Švédska proti Habsburkům Španělsko-rakouským o panství nad Evropou)

- **1645 - vítězství Švédů u Jankova**

(neúspěšné obležení Brna zdrželo útok na Vídeň)

Vestfálský mír 1648 – protestantský Sever a Západ zradil Čechy a ponechal je Habsburkům k rekatolisaci

- úbytek českého obyvatelstva o cca 1/2 v důsledku vyhnání nekatolíků „Obnoveným zřízením zemským“ i válečnými ztrátami, příchod nečeského obyvatelstva i šlechty

- Francie se stala nejvýznamnější velmocí na kontinentě

- Švédsko zesílilo vliv na Baltu

- severoněmecké protestantské státy posílily – Sasko
získalo českou Lužici a Braniborsko

27. hod.: Důsledky pobělohorské porážky.

- 21. června 1621 popravily 27 českých pánů, rytířů a měšťanů
- **konfiskace statků** popravených i uprchlých cca 3/4 majetků v zemi
- **znehodnocení české měny** Lichtenštejny pronajaté na laciný nákup konfiskátů
- 1627 „**Obnovené zřízení zemské**“ - dědičnost vlády Habsburků po meči i přeslici

- **sněm zbaven zákonodárné iniciativy**

(jen povoloval **berně**)

- **jediné povolené náboženství – katolické**

- nejvyšší úředníci **nepřisahají již věrnost**

„**zemi**“, nýbrž králi

- **inkolát** (občanské právo držet majetek)

neudělován sněmy, nýbrž králem

- **němčina zrovnoprávněna s češtinou**

- **královským městům ponechán ve**

Sněmu jediný hlas a uvedení duchovního stavu do Sněmu...)

- **vynucená emigrace** (cca 30 000 osob)

- **násilná rekatolisace** pro poddané

(„misionáři“: jesuité, kapucíni, františkáni... za asistence vojska, mimo Slezsko)

- pokles počtu obyvatelstva ze dvou na cca 1 milion, 1/3 statků opuštěna sedláky

- z pohraničních hor sjíždí do české kotliny a moravských úvalů „německo-katolický kombajn“ – budoucí tzv. „sudetští Němci“

28. hod.: Období protireformace a druhé nevolnictví.

- **rekatolisace** - zrušen **Rudolfův Majestát** o náboženské svobodě

- **University** - utrakvistická filosofická fakulta spojena s Klementinem do Karolo-Ferdinanda – jezuitský rektor – správce českého školství

- hlavní censor

importovaných „kacířských“ knih (Antonín Koniáš)

- pronásledování tajných nekatolíků ([východní Čechy, Vysočina, Valašsko](#))

- popularisace katolictví poutěmi, kultem mariánským, nepomucenským...

- **reforma církevní správy** – nová biskupství (Litoměřice, Hradec Králové), standardisace farností

- **1627 Obnovené zřízení zemské** – vyhnání ¼ české šlechty a měšťanstva věrných utrakvistům

Druhé nevolnictví:

- pro pustotu ½ gruntů - zvyšovala šlechta robotní povinnosti poddaných

- svalovala na ně i povinnost kontribucí (daní státu i daní zemských, mimořádných), doplňování stálého vojska

- desinterpretace „člověčenství“ jako nevolnictví (nesvoboda uzavírat sňatky, volit si místo pobytu, povolání...)

- **selské vzpoury za „stará práva“** - 1680, Robotní patent Leopolda I. omezil povinnost robot na 3 dny v týdnu

- 1693 – povstání Chodů

- šlechtičtí majitelé statků rozhodovali o sňatcích, stěhování, studiu apod. poddaných

29. hod.: Komenský a jeho místo v evropské vzdělanosti a politice

- autor - školních příruček (**Svět v obrazech, Brána jazyků otevřená**)
 - filosofická alegorie – **Labyrint světa a ráj srdce** (proti hmotnému prospěchu, za spásu lidských duší)
 - **Obecná porada o nápravě věcí lidských** syntesa reformy politické, hospodářské a mravní
- biskup jednoty bratrské nucen emigrovat – respektovaný reformátor školství (Uhry, Polsko, Anglie, Švédsko, Nizozemí...)
- **1651-1655** po Vestfálském míru reformoval školství v Sedmihradsku a podporoval knížete Rákocziho v útoku na císaře v koalici se Švédy, které mínil získat pomocí proti Polsku, kde však Rákoczi zahynul
- 1656 Poláci vypálili sídlo Jednoty bratrské v Lešně s Komenského domem a knihovnou
- kontakty se švédskou královnou Kristýnou a kancléřem Oxenstjernou
- Komenský odchází do exilu v Holandsku, kde v Naardenu umírá r. 1670

30. hod.: Česká společnost v barokní době. Barokní kultura.

- **politický úpadek českého národa** – české elity – 1/4 vyhnána do exilu

- 3/4 vyvlastněny (5 mld. Kč

1 rep. měny!)

- ožebračení městského stavu a rytířstva (z 25% a 40% na 13% a 10% pozemkového majetku)

- nečeské panstvo (zisk 60% majetku)
servilně ustupuje od obhajoby českého státního práva

- Habsburkové postupně omezují suverenitu českých stavovských institucí: **centralisací správy a absolutisací moci**

- **hospodářství** – pokles obyvatelstva ze 2 na 1 milion (důsl.války a vyhnání)

- samotné Čechy hradily 75% rozpočtu habsburské monarchie

– znehodnocení české měny pronajímateli Lichtenštejny...

- zadlužení českého rozpočtu (**královské komory**)

- **merkantilismus** – hromadění peněz v nár. hospodářství za prodej surovin a zboží do zahraničí - **zakládání - průmyslových manufaktur** až koncem 17. stol. (**1663 Brno, Soběchleby...**) zejm. v textilnictví a sklářství

– **soustředěné** – v jedné budově

- **rozptýlené** - domácí výrobci obcházení faktorem (**ještě v předbělohorském období: Krkonošsko, Jizersko, Orlicko...**)

- **zahraničních obchodních společností** – **západní** v Ostende (habsburské Nizozemí – Belgie)

- **východní** – Terst, Rijeka (svobodné přístavy na Jadranu)

- **umění barokní** - od pol. 17. stol. z Itálie (monumentalita, okázalost, zvlněné linie (psychedelie), cit pro kompozici s okolím - krajinou...), **slouží rekatolisaci**

- „**dynamické**“ v katolické prostředí

- **klasicizující** v protestantském prostředí (i Francie)

- **architektura** – osová souměrnost, zdobnost

– **světská**: zámky, městské paláce, radnice, měšťanské domy, statky (lidové baroko)

- **církevní**: kostely, kláštery, kaple, morové sloupy, křížové cesty...

- **sochařství** – zobrazuje duševní stavy, emoce, doplněk architektury...

- Jan Jiří **Bendl**, Ferdinand Maxmilián **Brokoff** (sochy na Karlově mostě, sv. Mikuláš na Malé Straně), Matyáš Bernard **Braun** (Kuks u Dvora Králové)

- **malířství** – podobně jako sochařství, ilusivní malby

- Karel **Škréta**, Petr **Brandl** (rytec), Václav Vavřinec **Reiner** (nástěnné malby), Jan **Kupecký** (portrétista)

- **hudba** – **Adam Michna z Otradovic** - idyličnost
harmoničnost: Česká mariánská muzika, Loutna česká, Svatoroční muzika

- **Vejvanovský**

- Jan Dismas **Zelenka**

- Fr. Václav **Míča** – 1. Česká opera „O původu

Jaroměřic“

- **literatura – poesie** – citovost **Bedřich Bridel** (Slezsko)

- **Adam Michna z Otradovic**

31. hod.: Osvícenský absolutismus, věda a školství

Osvícenské ideje (od pol. 18. stol.) – rozum „osvítí“ lidstvo, které zlepší stav světa:

- **harmonisace společenských vztahů** – zrovnoprávnění lidí – zrušení stavovských rozdílů (privilegií)
- **rozvoj přírodních věd** umožní rozvoj technických inovací k zlepšení životních podmínek lidstva – **mechanistické** pojetí přírody i společnosti (fysik Newton)
- **tolerance, kritika nesnášenlivosti** – zejm. náboženské
- **oceňování svobod** – myšlení, slova...
 - držení soukromého majetku (Locke)
- **svobodu a rovnost před zákonem** garantuje **rozdělení státní moci** - výkonné
 - zákonodárné
 - soudní

(Montesquieu)

Osvícenský absolutismus – přejímka osvícenských ideí mimo politických svobod ke zvýšení funkčnosti absolutistického státu – **centralisace a zjednotnění byrokracie**, zfunkčnění stálé armády...

- **vzdělávání obyvatelstva**
- **náboženská tolerance**
- **rušení nevolnictví**

32. hod.: Teresiánské a josefinské reformy. Centralismus a jeho důsledky.

centralisace a zjednotnění byrokracie - 1749 - nahrazení pozůstatků české státnosti – České dvorské kanceláře zemskými gubernii

- **germanisace** (jednotnost úředního jazyka, zejm. v armádě)

- **vzdělání obyvatelstva** (1744 – zavedena **povinná školní docházka** 6 – 12 let)

- **nový katastr** – soupis půdy s daňovým výměrem

- **sčítání lidu** (od r. 1754)

- **náboženská svoboda** – 1781

Toleranční patent – svoboda některých protestantských vyznání

- **zrušení nevolnictví** 1781 (svoboda stěhování, sňatků, vzdělání...) nikoliv zrušení roboty

Centralisace (germanisace) státní správy v mnohonárodní rakouské monarchii - vedla v podmínkách napoleonskými válkami probuzeného nacionalismu k národnostnímu napětí mezi potlačenými národy a germanisujícím centrem (Češi, Slováci, Poláci, Rusíni, Maďaři, Rumuni, Srbové, Charváti, Slovinci, Italové...)

- vyvolala hnutí za obrození utlačených národů (české od přel. 18./19. stol.)

Fáze národních emancipačních hnutí (Prof. Miroslav Hroch):

A) **Učenecký zájem** zejm. lingvisticko-historický (tzv. „jazykové obrany“: Dobrovský, vznik Královské české společnosti nauk, Vlastenecké (národní) musem 1818, lingvistika: Jungmann, Purkyně, Presslové...)

B) **Agitace učenců** ke vzbuzení národního uvědomění (s podfázemi agitace bez a s ohlasem) - fáze „formování národa“ (šíření českých knih: Česká expedice Krameriova; české divadlo: Stavovské, Vlastenecké-Bouda...)

C) **Masové hnutí** probuzeného národa (uvědomění ve všech sociálních vrstvách)

- **vlastenectví – etnické**

- **zemské**, zejm. u šlechty (motivováno ovšem jen snahou o zachování zemských „stavovských“ privilegií vůči centralisaci)

33. hod.: Opakování